

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Lucie Růžičková
advokát
IČO 631 23 606
Jana Růžičky 1165/2a
148 00 Praha 4

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 15

Praha 15. 3. 2019

Nález

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 7. 11. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 5. 9. 2012 a vydání bezdůvodného obohacení ve výši 49.500 Kč s úroky z prodlení ve výši 8,05 % p.a. z částky 49.500 Kč ode dne marného uplynutí lhůty k plnění podle výzvy ze dne 26. 7. 2016 do dne zaplacení, takto:

- I. **Instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku 14.500 Kč (slovy čtrnáct tisíc pět set korun českých), a to do 3 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.**
- II. **Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.**
- III. **Instituce, Česká pojišťovna a.s., je povinna zaplatit sankci podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč (slovy patnáct tisíc korun českých) na účet Kanceláře finančního arbitra, č. ú. 19-3520001/0710, vedený u České národní banky, var. symbol 18382016, konst. symbol 558, a to do 15 dnů od právní moci nálezu.**

Odůvodnění:

1 Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá vyslovení neplatnosti pojistné smlouvy, kterou s Institucí uzavřel, mimo jiné pro rozpor se zákonem a neurčitost, a vydání bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy spolu se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr zjistil, že dne 5. 9. 2012 uzavřel Navrhovatel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění PROFI Invest*, s počátkem pojištění dne 10. 9. 2012 a pojistnou dobou 30 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití, s garantovanou pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a s měsíčním běžným pojistným ve výši 2.500 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“). Navrhovatel Pojistnou smlouvu sjednal prostřednictvím společnosti OVB Allfinanz, a.s., IČO 48040410, se sídlem Baarova 1026/2, 140 00 Praha 4

(dále jen „Zprostředkovatel“), konkrétně prostřednictvím ■ (dále jen „Podřízený pojišťovací zprostředkovatel“).

Finanční arbitr zjistil, že Pojistná smlouva obsahuje prohlášení pojistníka, že „[j]ako pojistník potvrzují, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) ŽP-VPP-DIM-0001 a ŽP-DPP-DIM-0003 pro sjednaná pojištění a byl(a) s nimi seznámen(a)“. Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění ve verzi ŽP-VPP-DIM-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky životního pojištění ve verzi ŽP-DPP-DIM-0003 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“).

Pojistná smlouva je smlouvou, ve které se sjednává pojištění pro případ smrti nebo dožití, tedy smlouvou o životním pojištění ve smyslu § 54 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném ke dni uzavření Pojistné smlouvy.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel Pojistnou smlouvu neuzavřel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak ho definují hmotněprávní předpisy. Finanční arbitr tedy pro účely tohoto řízení považuje Navrhovatele za spotřebitele, který může být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistné smlouvy i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, protože se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při distribuci životního pojištění nebo při výkonu práv a plnění povinností ze životního pojištění ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 a 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

2 Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že produkt PROFI Invest mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel nabízel jako exkluzivní formu spoření, nedostupnou jinak než prostřednictvím Zprostředkovatele, umožňující od třetího roku vybírat zhodnocené finanční prostředky, stejně jako flexibilně přizpůsobovat výši měsíčních plateb.

Navrhovatel dále tvrdí, že „[s]oučasně s návrhem Smlouvy, vyplnil PPZ také „záznam o požadavcích a potřebách zájemce o pojištění“, přičemž otázku Navrhovatele, proč „pojištění“ informoval o tom, že to je jenom otázka názvu a předtištěné dokumentace, ale že stále platí, že se jedná o spořicí produkt. PPZ přirovnal toto pojištění k penzijnímu připojištění, kdy v názvu je sice „pojištění“, ale ve skutečnosti se o pojistný produkt nejedná a také slouží účelu spoření“.

Navrhovatel tvrdí, že mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel před podpisem Pojistné smlouvy sdělil, že „na prostudování veškeré dokumentace má Navrhovatel dostatek prostoru doma, neboť Smlouvu může bez jakékoli sankce ukončit ve lhůtě 2 měsíců“. Navrhovatel tvrdí, že mu před uzavřením Pojistné smlouvy nebyl poskytnut dostatečný časový prostor pro seznámení s obsahem Všeobecných pojistných podmínek a Doplnkových pojistných podmínek podle § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě, a proto je odkaz na Všeobecné pojistné podmínky a Doplnkové pojistné podmínky v Pojistné smlouvě nepřiměřeným a neplatným smluvním ujednáním podle § 56 odst. 3 písm. g) ve spojení s § 55 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinných ode dne uzavření Pojistné smlouvy (dále jen „starý občanský zákoník“), protože zavazuje Navrhovatele k plnění

za podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením Pojistné smlouvy, a způsobuje pro svoji neoddelitelnost neplatnost Pojistné smlouvy jako celku ve smyslu § 41 starého občanského zákoníku.

Navrhovatel namítá, že v části Pojistné smlouvy upravující životní pojištění pro případ dožití Instituce nevykonává pojistnou činnost, protože Instituce nepřevzala pojistné riziko, když Navrhovatel má nárok pouze na vyplacení kapitálové hodnoty pojištění, tedy prostředky, které *„během spoření pojistník zaplatil, ponížené o náklady Instituce“*. Navrhovatel namítá, že v části Pojistné smlouvy upravující životní pojištění pro případ smrti, není zřejmé, jestli Instituce převzala pojistné riziko, když výše rizikového pojistného není z Pojistné smlouvy seznatelná. Navrhovatel namítá, že jestliže Instituce nepřevzala pojistné riziko trvající po celou pojistnou dobu, nevykonává pojistnou činnost, a Pojistná smlouva je neplatná pro nedostatek způsobilosti Instituce takovou smlouvu uzavřít, protože pojišťovna je způsobilá vykonávat pouze pojišťovací činnost ve smyslu § 6 odst. 1 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojišťovnictví“), při které přebírá pojistné riziko. Navrhovatel namítá, že právní úkony Instituce nad rámec její způsobilosti jsou neplatné ve smyslu § 38 odst. 1 starého občanského zákoníku.

Navrhovatel současně namítá, že jestliže Pojistná smlouva nevyjadřuje, *„v jaké míře Instituce převzala pojistné riziko a zda trvá po celou dobu trvání Smlouvy“*, je neplatná i ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku.

Podle Navrhovatele Pojistná smlouva nedostatečně specifikuje způsob určení rozsahu pojistného plnění, jak požaduje § 2, § 4 odst. 5 a § 34 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě. Navrhovatel považuje za nespornou pojistnou částku ve výši 10.000 Kč sjednanou pro případ smrti v době trvání pojištění. Za nedostatečně určité považuje Navrhovatel vymezení kapitálové hodnoty pojištění vyplácené v případě dožití, když z Pojistné smlouvy ani z pojistných podmínek nelze stanovit výši rizikového pojistného, ani výši počátečních a správních nákladů, ačkoliv zásadním způsobem ovlivňují výši kapitálové hodnoty pojištění a tedy výši pojistného plnění. Z uvedených důvodů je Pojistná smlouva neurčitá, a tedy i neplatná, a to jako celek, neboť tuto část nelze ve smyslu § 41 starého občanského zákoníku oddělit od samotné Pojistné smlouvy.

Navrhovatel tvrdí, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel *„prezentoval Navrhovateli produkt životního pojištění PROFI INVEST jako ideální pro uložení a zhodnocení jeho volných finančních prostředků a označoval jej jako produkt spořicí“*. Navrhovatel dále tvrdí, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel *„dal Navrhovateli o produktu PROFI INVEST nepřesné a neúplné informace, díky kterým přesvědčil Navrhovatele o tom, že produkt PROFI INVEST má vyšší zhodnocení, než jiné bankovní produkty, určené výhradně ke spoření a zhodnocování prostředků. Takto podané informace byly nepravdivé a nezohledňovaly poplatky Instituce ani investiční riziko, které Navrhovatel v případě IŽP nese“*. Navrhovatel namítá, že *„[k]dyby měl Navrhovatel od počátku úplné a pravdivé informace, pro uzavření Smlouvy by se nerozhodl.“*

Navrhovatel tvrdí, že tím Zprostředkovatel v rozporu s § 21 odst. 1 zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích“), *„nejednal s odbornou péčí a nejednal v zájmu Navrhovatele, když Navrhovatele nedostatečně, neúplně a zavádějícím způsobem informoval o nabízeném produktu“*.

Navrhovatel dále namítá, že z Pojistné smlouvy *„není patrná struktura sjednaného pojistného, tedy určení, v jakém poměru je pojistné rozčleněno na rizikové pojistné, rezervotvornou složku pojistného a nákladovou složku pojistného“*. Navrhovatel namítá, že informace, jak velká část pojistného bude použita na investice a na poplatky je klíčovým faktorem ovlivňujícím výši kapitálové hodnoty pojištění, a pokud *„Navrhovatel tyto informace nemá, nemůže relevantně posoudit, zda je pro něj nabízený produkt vhodný“*. Navrhovatel

v této souvislosti odkazuje na úřední sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012 uveřejněné ve Věstníku České národní banky dne 14. 5. 2012, částka 6/2012, a dohledový benchmark České národní banky ze dne 20. 11. 2012, č. 3/2012.

Navrhovatel namítá, že jednání Zprostředkovatele, resp. Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele je způsobilé naplnit skutkovou podstatu nekalé obchodní praktiky podle § 4 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění účinném ke dni uzavření Pojistné smlouvy (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“). Navrhovatel dále namítá, že opomenutí informace o nákladech a poplatcích ze strany Zprostředkovatele je současně opomenutím důležitého údaje ve smyslu § 5 odst. 4 zákona o ochraně spotřebitele stanoveného v zákoně o pojistné smlouvě, a naplňuje tak znaky klamavé obchodní praktiky ve smyslu § 5 odst. 1 písm. c) téhož zákona. Navrhovatel namítá, že z těchto důvodů je Pojistná smlouva neplatná podle § 39 starého občanského zákoníku.

Navrhovatel potvrzuje, že *„od 15. 11. 2015 již žádnou platbu na pojistném nezaplatil. Cca 6 měsíců po té byla smlouva zrušena“*.

Navrhovatel k námitce promlčení jeho nároků z Pojistné smlouvy argumentuje, že vzhledem k úmyslnému jednání Instituce s cílem obohatit se běží v tomto případě 10letá objektivní promlčecí doba, přičemž subjektivní promlčecí doba začala běžet ode dne 3. 5. 2016, kdy se Navrhovatel poprvé dozvěděl o bezdůvodném obohacení Instituce na jeho úkor po konzultaci s právním zástupcem.

Navrhovatel tvrdí, že námitku promlčení je potřeba zcela odmítnout pro rozpor s dobrými mravy a odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1003/2014.

Navrhovatel odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010, podle kterého námitku promlčení může uplatnit pouze ten, kdo se právní jistoty v podobě promlčení práv dovolává v dobré víře.

Navrhovatel současně vyzývá finančního arbitra, aby v rámci probíhajícího řízení ve věci neplatnosti Pojistné smlouvy vzal v úvahu také existenci kampaně „Takové lepší spoření“, v rámci které byl produkt životního pojištění prezentován Navrhovateli a dalším spotřebitelům jako spořicí produkt.

Navrhovatel tvrdí, že Instituce nebyla v dobré víře, neboť si musela být vědoma, že nesjednání podstatných náležitostí Pojistné smlouvy vede k její neplatnosti a případně i ke vzniku bezdůvodného obohacení. Navrhovatel v této souvislosti odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2000, sp. zn. III. ÚS 158/1999.

Navrhovatel tvrdí, že *„[p]řipuštěním námitky promlčení by tak instituce získala víc, než by získala v případě, že by Pojistná smlouva byla platná, neboť námitku promlčení vztahuje na pojistné umístěné v kapitálové hodnotě negarantované, která měla být vyplacena zpět navrhovateli, resp. oprávněné osobě. Instituce tak uplatňuje námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy, neboť ji uplatňuje s úmyslem poškodit navrhovatele, přičemž toto úmyslné jednání instituce se váže k okolnostem, za nichž byla námitka promlčení nároku navrhovatele uplatněna, nikoliv k okolnostem, za nichž nárok navrhovatele vznikl. S ohledem na výši nároku, proti němuž byla námitka promlčení vznesena, je zřejmé, že uplatněním námitky promlčení se jedná o zásah do práv navrhovatele ve výjimečném rozsahu a intenzitě, s významným negativním dopadem na majetkovou sféru navrhovatele“*.

Navrhovatel dále namítá, že námitka promlčení ze strany Instituce je v rozporu s dobrými mravy i proto, že promlčecí doba by uplynula v okamžiku, kdy se Navrhovatel cítil být plně vázán Pojistnou smlouvou a neměl o její platnosti pochybnosti.

Navrhovatel současně tvrdí, že Instituce opomenutím informace o nákladové struktuře pojištění porušila povinnost odborné péče stanovenou v § 6 odst. 1 zákona o pojišťovnictví, a Navrhovateli tak vznikla škoda ve výši rozdílu mezi zaplaceným pojistným a vyplaceným, resp. nevyplaceným odkupným.

Navrhovatel současně namítá, že Instituce ve skutečnosti snižovala kapitálovou hodnotu pojištění o náklady ve větším rozsahu, než sama připouští ve svém vyjádření.

Ze shora uvedených důvodů je podle Navrhovatele Pojistná smlouva neplatná, a proto Navrhovatel požaduje určení její neplatnosti a vydání bezdůvodného obohacení Instituce ve výši 49.500 Kč a zaplacení zákonných úroků z prodlení se zaplacením částky 49.500 Kč ode dne uplynutí lhůty k zaplacení stanovené Institucí ve výzvě Navrhovatele ze dne 26. 7. 2016 do dne zaplacení. Právní zájem na určení neplatnosti Navrhovatel odůvodňuje uplatňováním daňového zvýhodnění.

3 Tvrzení Instituce

Instituce tvrdí, že Navrhovatel měl před podpisem Pojistné smlouvy k dispozici celý formulář Pojistné smlouvy, Všeobecné pojistné podmínky a Doplňkové pojistné podmínky. Podpisem Pojistné smlouvy Navrhovatel potvrdil, že se s pojistnými podmínkami seznámil.

Instituce namítá, že na Navrhovatele je potřeba pohlížet jako na průměrného spotřebitele, který je v rozumné míře pozorný a opatrný.

Instituce namítá, že jí nelze přičítat „*subjektivně špatné rozhodnutí spotřebitele pouze proto, že pojišťovna je v roli silnější strany. Spotřebitel, byť jeho ochrana je významná, není zbaven povinnosti jednat objektivně obezřetně a s průměrným rozumem vyhodnotit uzavření příslušné smlouvy.*“ Instituce odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 3725/13, nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009.

Instituce namítá, že „*[s]oučástí pojistného jsou přirozeně i náklady*“. Instituce upřesňuje, že konkrétní částky nákladů vycházejí z interního nastavení pojistně matematických zásad pojistitele a v době uzavření Pojistné smlouvy Instituce neměla povinnost o těchto zásadách Navrhovatele informovat.

Instituce namítá, že „*se předpokládá, že se zájemce o pojištění bude zajímat o to, jaké důsledky pro něj uzavření závazku bude mít. A pokud má spotřebitel pochybnosti o tom, že poskytnuté informace správně pochopil, nebo některé informace zcela postrádá, měl by se snažit o jejich objasnění. Po uzavření smlouvy je spotřebitel stranou závazku, tj. měl by dbát zásady pacta sunt servanda a dostát svým povinnostem vůči druhé smluvní straně. Pozdější snaha pojistníka vyvázat se ze smluvního vztahu s argumentem, že vlastně přesně nepochopil, k čemu se zavázal, neboť se ani příliš nezajímal o obsah ustanovení smluvní dokumentace, je dle názoru Pojistitele v rozporu s principem poctivosti.*“ Instituce odkazuje na § 6 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“).

Instituce namítá, že „*v případě Pojistné smlouvy se jedná o specifický produkt zahrnující v sobě prvky ryze pojistné a prvky pojistně-investiční. V konečném důsledku tak může nastat několik variant nakládání s prostředky na Pojistné smlouvě, které mohou být v některých případech pro Navrhovatele méně výhodně, jindy naopak více. Není tedy pravdou, že by Instituce nepřebírala pojistné riziko a že by tedy nešlo o pojistnou smlouvu.*“

Instituce namítá, že tvrzení Navrhovatele o nekalých obchodních praktikách, jsou jednostranná a nepodložená. Instituce namítá, že „*[z]aručená výnosnost tohoto produktu nikdy nebyla ze strany Instituce deklarována*“, Instituce namítá, že z obsahu Pojistné smlouvy „*vyplývá povaha produktu PROFI Invest*“.

K tvrzení Navrhovatele, že se nemohl řádně seznámit s obsahem smluvní dokumentace, Instituce namítá, že „*[z] návrhu je evidentní, že Navrhovatel neuzavíral pojistnou smlouvu poprvé v životě a měl tedy věnovat náležitou pozornost kontraktnímu procesu. Nic mu nebránilo vyžádat si veškerou smluvní dokumentaci a několik dní se s ní řádně seznamovat. Pakliže tak neučinil, nemůže toto své pochybení nyní jakkoliv namítat. Produkt životního*

pojištění (nejen IŽP) bývá natolik složitým, že se od klientů očekává nadstandartní míra péče věnované kontraktačnímu procesu.“

Instituce vznáší námitku promlčení pro dovolání se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy podle § 40a starého občanského zákoníku. Současně Instituce vznáší námitku promlčení práva Navrhovatele na vrácení bezdůvodného obohacení v podobě zaplaceného pojistného. Instituce namítá, že pokud důvody absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy spočívají v nedostatečích obsahu Pojistné smlouvy, musela subjektivní promlčecí doba začít běžet již ode dne uzavření Pojistné smlouvy.

4 Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Instituce před zahájením řízení před finančním arbitrem nabídla Navrhovateli smírné řešení sporu spočívající ve vyplacení částky 25.405 Kč a náhradě nákladů právního zastoupení ve výši 5.905 Kč (tedy v celkové výši 31.310 Kč), což Navrhovatel odmítl. Ačkoliv Instituce k možnosti smírného řešení sporu i v řízení před finančním arbitrem uvedla, že je „ochotna věc řešit smírnou cestou“, smírného řešení sporu se finančnímu arbitrovi nepodařilo dosáhnout.

5 Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů nebo Ústavního soudu. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení platnosti Pojistné smlouvy a s tím související nárok na vydání bezdůvodného obohacení spolu se zákonným úrokem z prodlení.

5.1. *Skutková zjištění*

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že

- a) Navrhovatel s Institucí uzavřeli dne 5. 9. 2012 Pojistnou smlouvu, s počátkem pojištění ode dne 10. 9. 2012, s pojistnou dobou 30 let, s měsíčním běžným pojistným ve výši 2.500 Kč, sjednanou garantovou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč, s umístěním 50 % běžného i mimořádného pojistného do fondu vyvážené portfolio „CONSEQ“ a 50% běžného i mimořádného pojistného do fondu konzervativní portfolio „CONSEQ“;
- b) v rámci Pojistné smlouvy Navrhovatel neměl sjednáno žádné připojištění;
- c) s účinností od 10. 12. 2013 došlo ke snížení měsíčního běžného pojistného na 500 Kč;
- d) z výpisu plateb pojistného předloženého Navrhovatelem finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel celkem na běžném pojistném uhradil Instituci částku 49.500 Kč (15 plateb pojistného ve výši 2.500 Kč a 24 plateb pojistného ve výši 500 Kč), poslední doloženou platbu pojistného zaplatil Navrhovatel dne 16. 11. 2015 ve výši 500 Kč;
- e) z kapitálové hodnoty pojištění nebyl proveden žádný mimořádný výběr;

- f) finanční arbitr zjistil, že ke dni 4. 8. 2016 došlo k zániku pojištění sjednaného Pojistnou smlouvou na základě žádosti Navrhovatele ze dne 15. 6. 2016 bez výplaty odkupného (zjištěno z vyjádření Instituce k předmětu sporu a z dopisu Instituce ze dne 21. 7. 2016, kterým Instituce informovala Navrhovatele, že „na základě Vaší žádosti jsme ukončili uvedené pojištění. Vzhledem k tomu, že se k datu zániku pojištění nevytvořila dostatečná rezerva, je výše odkupného nulová.“).

5.2. Rozhodná právní úprava

Navrhovatel a Instituce uzavřeli Pojistnou smlouvu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě a starého občanského zákoníku. Podle § 1 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „[n]ejsou-li některá práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění upravena tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, řídí se občanským zákoníkem.“

Podle § 3028 odst. 3 občanského zákoníku, platí, že „[n]ení-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.“

Finanční arbitr nezjistil, že by si Navrhovatel s Institucí sjednali, že se práva a povinnosti z Pojistné smlouvy řídí občanským zákoníkem.

Podle § 3030 občanského zákoníku potom, platí, že „[i] na práva a povinnosti, která se posuzují podle dosavadních právních předpisů, se použijí ustanovení části první hlavy I.“

Na pojistnou smlouvu obecně, a tedy i na Pojistnou smlouvu, je současně nutno nahlížet jako na tzv. absolutní neobchod (absolutní občanskoprávní vztah) a rovněž jako na smlouvu spotřebitelskou, jelikož naplňuje znaky uvedené v ustanovení § 52 starého občanského zákoníku, kdy na jedné straně Pojistné smlouvy stojí Instituce jako osoba, která při uzavírání a plnění Pojistné smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, a na straně druhé Navrhovatel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která při uzavírání a plnění Pojistné smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Finanční arbitr při rozhodování sporu musí na Navrhovatele pohlížet minimálně jako na tzv. průměrného spotřebitele, definice průměrného spotřebitele je explicitně obsažena například v bodu 18 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. 5. 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004. Průměrným spotřebitelem se rozumí spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory. Shodné pojetí převzal i Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006, nebo v rozhodnutí ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1057/2009.

V oblasti ochrany spotřebitele se promítá princip důvěry a poctivosti (srov. § 6 občanského zákoníku) jako elementární kategorie sociálního života a je také výrazem principu právní jistoty, který působí na straně spotřebitele proti principu autonomie vůle. Je potom úkolem orgánu vykládajícího právo, najít spravedlivou rovnováhu mezi oběma principy.

V praxi se zásada poctivosti projevuje formálními požadavky na čitelnost, přehlednost a logickou uspořádanost textu spotřebitelské smlouvy samotné a všeobecných obchodních podmínek, ale i obsahovým omezením, zejména zákazem nepřiměřených ujednání, ujednání, která ve smyslu § 56 starého občanského zákoníku zakládají v rozporu s požadavkem dobré víry a k újmě spotřebitele, značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.

Kritérium posuzování nerovnováhy v právech a povinnostech stran, resp. vážnost jeho aplikace, je pak umocněno tím, že se jedná o adhezní smlouvu, tedy o smlouvu spadající do kategorie smluv, kterou typizuje skutečnost, že obsah práv a povinností právního vztahu není dán vyjednáváním stran, ale záměrem, vůlí smluvní strany v postavení dodavatele.

Fakticky je totiž smluvní svoboda spotřebitele při určování, které ujednání bude uvedeno ve smlouvě a které ve všeobecných podmínkách, pouze zdánlivá, neboť smluvní dokumentaci připravuje dodavatel a spotřebitel se zpravidla nedomůže změny předem připravených smluvních ujednání.

5.3. Rozhodná smluvní úprava

Pojistná smlouva obsahuje prohlášení pojistníka: „*potvrzují, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) ŽP-VPP-DIM-0001 a ŽP-DPP-DIM-0003 pro sjednaná pojištění a byl(a) s nimi seznámen(a)*“. Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že Navrhovatel neměl před podpisem Pojistné smlouvy k dispozici všechny smluvní dokumenty a nemohl si je tedy řádně prostudovat, případně že by nemohl podpis Pojistné smlouvy odložit o dobu k jejich prostudování potřebnou. Naopak, i sám Navrhovatel potvrdil, že při uzavření Pojistné smlouvy Všeobecné pojistné podmínky a Doplňkové pojistné podmínky obdržel.

Navrhovatel nedoložil, že mu nebyl poskytnut dostatečný časový prostor ani nevysvětlil, proč v takovém případě Pojistnou smlouvu podepisoval. Finanční arbitr nezjistil, že by prohlášení Navrhovatele v Pojistné smlouvě zavazovalo Navrhovatele k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením Pojistné smlouvy ve smyslu § 56 odst. 3 písm. g) starého občanského zákoníku, a bylo proto neplatné podle § 55 odst. 2 téhož zákona, jak tvrdí Navrhovatel.

Finanční arbitr se tak ztotožňuje se závěry, které vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11: „*Základním předpokladem přijetí všeobecných obchodních podmínek oblatem je zahrnutí těchto všeobecných obchodních podmínek do návrhu. [...] Má-li se však jejich závaznost pro daný právní vztah odvíjet od souhlasu smluvních stran, pouhý odkaz nestačí. [...] K tomu je vhodné dodat, že jak podnikatel, tak spotřebitel musí mít adekvátní možnost se s obsahem obchodních podmínek seznámit, to ovšem neznamená, že tak skutečně učiní. I když je spotřebitelům přiznána vyšší právní ochrana pro jejich fakticky slabší postavení, nedochází tím k úplnému potlačení starořímské zásady *vigilantibus iura scripta sunt* (práva náležejí bdělým).*“

Rozhodnou právní úpravou pro posouzení sporu jsou tedy Pojistná smlouva, Doplňkové pojistné podmínky a Všeobecné pojistné podmínky.

5.4. Posouzení platnosti Pojistné smlouvy

Finanční arbitr posuzoval, zda smluvní ujednání Doplňkových pojistných podmínek o strhávání nákladů a rizikového pojistného a dále ujednání o podstatných náležitostech Pojistné smlouvy, jsou určitá ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku, podle kterého: „*[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.*“

Podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě musí mít pojistná smlouva písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění). Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 32 Odo 1242/2005, že „*[j]de-li o právní úkon, pro který je stanovena pod sankcí neplatnosti písemná forma, musí určitost obsahu projevu vůle vyplývat z textu listiny, na níž je tento projev vůle zaznamenán.*“

Všechna ujednání Pojistné smlouvy tedy musí být písemná a zaznamenána určitě a srozumitelně. Určitost je chápána jako kvalita obsahu právního úkonu (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1122/2010: „*Určitost představuje kvalitu obsahu právního úkonu; právní úkon je neurčitý, jestliže se jednájícím nezdařilo*

jednoznačným způsobem stanovit obsah vůle, přičemž neurčitost tohoto obsahu nelze odstranit a překlénout ani za použití výkladových pravidel.“).

Právní úkon není neurčitý, lze-li jeho obsah vyložit výkladem, viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005: *„Závěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit.“*

5.4.1. Ujednání o počátečních a správních nákladech

Finanční arbitr z vyjádření Instituce a jí předložených podkladů zjistil, že Instituce odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění správní náklady v rozmezí 45,54 Kč až 225,55 Kč (celková výše správních nákladů činila 4.840,53 Kč) a počáteční náklady v rozmezí 128 Kč až 128,91 Kč (celková výše počátečních nákladů činila k počátku pojištění částku 31.241,23 Kč).

Podle článku 1 bodu 3.1 Doplnkových pojistných podmínek platí, že *„[p]ojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele“*.

Z Doplnkových pojistných podmínek není ani výkladem seznatelná reálná výše ani způsob, který by vedl ke stanovení poměrné výše nákladů k placenému běžnému měsíčnímu pojistnému, které Instituce Navrhovateli strhává. Doplnkové pojistné podmínky nejsou doplněny žádným dalším ujednáním, které by upřesňovalo výši počátečních a správních nákladů.

Z Doplnkových pojistných podmínek vyplývá, že Instituce uplatňuje na vrub Navrhovatele jisté náklady, ty však nelze v rámci smluvního textu v žádné podobě identifikovat, resp. individualizovat, a nelze tudíž ani určit výši těchto počátečních nákladů a jiných nákladů a to ani přibližně, což potenciálně vede k absurdnímu důsledku stržení, např. každého celého běžného pojistného.

Je pak právně irelevantní vzhledem k posuzování platnosti strhávání počátečních a správních nákladů, že se Navrhovatel a Instituce Pojistnou smlouvou po určitou dobu řídili. Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 22 Cdo 910/98, že *„[p]latné právo neumožňuje zpětné zhojení vad právních úkonů absolutně neplatných (konvalidaci).“*

Přístup a závěry finančního arbitra jsou též v souladu se závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 3. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 661/2008, kde v tomto sporu podle článku X, bod 2.6 leasingové smlouvy v případě úplného zničení nebo odcizení předmětu leasingu náležely žalobkyni (leasingové společnosti) mimo jiné *„odúročené finanční služby“*. Smlouva samotná, ani obchodní podmínky však nestanovily, jakým způsobem má být odúročení finanční služby provedeno, pojem finanční služby nedefinují, tento pojem není uveden ani ve splátkovém kalendáři. Soud prvního stupně proto došel k závěru, že ujednání obsažené v článku X, bod 2.6 obchodních podmínek, které jsou nedílnou součástí smlouvy mezi účastníky uzavřené (podle jejíhož obsahu vztahy mezi účastníky posuzoval), je absolutně neplatné podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku. Nejvyšší soud tento názor potvrdil, když *„[s] ohledem na skutková zjištění soudy učiněná vztahující se k obsahu smlouvy a obchodních podmínek i splátkového kalendáře jako jejích součástí považuje dovolací soud za správný závěr o neurčitosti pojmu "odúročená finanční služba" a s tím související závěr o neplatnosti příslušné části článku X. bod 2.6. smlouvy podle § 37 odst. 1 obč. zák.“*

Ujednání o strhávání počátečních a správních nákladů v článku 1 bodu 3.1 Doplnkových pojistných podmínek je s ohledem na výše uvedené neurčité a podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatné.

5.4.2. Ujednání o rizikovém pojistném

Článek 1 bod 1.6 a 1.7 Doplňkových pojistných podmínek upravuje strhávání rizikového pojistného za životní pojištění takto: „1.6 Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.7 Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně technických zásad pojistitele, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného.“

Finanční arbitr z Tabulky rozpadu lhůtního pojistného, kterou předložila Instituce dne 26. 1. 2017, zjistil, že Instituce odečetla měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění rizikové pojistné v rozmezí 189 Kč až 369 Kč.

V Pojistné smlouvě ani v Doplňkových pojistných podmínkách nebo jiných smluvních dokumentech, které tvoří součást Pojistné smlouvy, přitom není sjednána výše rizikového pojistného, které si Instituce strhává na pojištění smrti (tj. výše, v jaké Instituce rizikové pojistné strhávala, nemá jakoukoliv oporu ve sjednané Pojistné smlouvě).

Ujednání v článku 1 bodu 1.6 a 1.7 Doplňkových pojistných podmínek jsou neplatná z důvodu neurčitosti ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku a finanční arbitr odkazuje na důvody, kvůli kterým shledal neplatnost ujednání o počátečních a správních nákladech.

5.4.3. Ujednání o odkupném

Podle čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek platí, že „[v]ýši odkupného pojistitel stanoví podle pojistně technických zásad.“ Podle čl. 1 bodu 8.3 Doplňkových pojistných podmínek platí, že „[o]dkupné se určuje jako část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku pojištění.“

Ustanovení § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě přitom stanoví, že „[p]ro účely tohoto zákona se rozumí odkupným část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění“.

Finanční arbitr chápe výše uvedené ustanovení zákona o pojistné smlouvě jako povinnost Instituce – jako odborníka spočítat v případě ukončení smlouvy konkrétní výši odkupného. To však neznamená, že by Instituce s Navrhovatelem neměla povinnost si soukromoprávně sjednat, jak Instituce výši odkupného vypočte např. tzv. odkupným koeficientem ($x\%$ kapitálové hodnoty pojistné smlouvy atd.). Toto ustanovení je spíše veřejnoprávního charakteru a míří na skutečnost, že pojišťovna musí mít výši odkupného nastavenou v souladu s pojistně matematickými metodami, tj. aby výše odkupného neohrožovala pojistný kmen atd.

Vymezení odkupného pouze odkazem na pojistně technické zásady (pojistně matematické metody) bez dalšího, se kterými se navíc pojistník, v tomto případě Navrhovatel, neměl možnost před uzavřením Pojistné smlouvy seznámit, a které nejsou její součástí, není dostatečně určité ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku a ujednání čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek a čl. 1 bodu 8.3 Doplňkových pojistných podmínek jsou tak neplatná.

5.4.4. Podstatné náležitosti Pojistné smlouvy

Podle § 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“

Podstatnou náležitostí pojistné smlouvy je tedy jednak závazek pojistitele „v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění“ a proti tomu závazek pojistníka platit pojistné.

Další náležitosti pojistné smlouvy upravuje § 4 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě: „Pojistná smlouva obsahuje vždy a) určení pojistitele a pojistníka, b) určení oprávněné osoby, c) určení, zda se jedná o pojištění škodové nebo obnosové, d) vymezení pojistného nebezpečí a pojistné události, e) výši pojistného, jeho splatnost a údaj o tom, zda se jedná o pojistné běžné nebo jednorázové, f) vymezení pojistné doby a doby, na kterou byla pojistná smlouva uzavřena, g) v případě pojištění osob, bylo-li dohodnuto, že se oprávněná osoba bude podílet na výnosech pojistitele, způsob, jakým se oprávněná osoba na těchto výnosech bude podílet.“

Navrhovatel napadá určitost sjednaného rozsahu pojistného plnění a dále skutečnost, že Instituce převzala pojistné riziko.

Úpravu pojistného plnění si v Pojistné smlouvě sjednali Navrhovatel a Instituce v článku 2 bodu 1 „Rozsah nároků“ Doplnkových pojistných podmínek následovně:

„1.1. Dožije-li se pojištěný dne uvedeného v pojistné smlouvě jako konec pojištění, pojistitel vyplatí pojištěnému sjednanou pojistnou částku pro případ dožití, byla-li sjednána při uzavření pojistné smlouvy a kapitálovou hodnotou pojištění ve výši stanovené k datu konce pojištění. Požádá-li o to pojištěný, pojistitel dohodne s pojištěným namísto jednorázového plnění výplatu doživotního nebo časově omezeného důchodu. Splátka důchodu nesmí činit méně než minimální výše uvedená v Přehledu poplatků.“

1.2. Dojde-li v době trvání pojištění ke smrti pojištěného, nikoli následkem sebevraždy do dvou let trvání pojištění, pojistitel vyplatí oprávněné osobě sjednanou pojistnou částku pro případ smrti a kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu oznámení pojistné události pojistiteli.

1.3. Zemře-li pojištěný v prvních dvou letech trvání pojištění následkem sebevraždy, zanikají bez práva na plnění všechna sjednaná pojištění. V takovém případě pojistitel vyplatí oprávněné osobě kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu oznámení úmrtí pojistiteli. Není-li pojištěný zároveň pojistníkem, bude kapitálová hodnota pojištění vyplacena pojistníkovi.

1.4. Zemře-li pojištěný ve třetím nebo dalším roce trvání pojištění následkem sebevraždy a neuplynuly-li alespoň dva roky od posledního zvýšení pojistné částky, k němuž došlo z jiného důvodu než v důsledku indexace pojištění, vyplatí pojistitel oprávněné osobě součet nejnižší pojistné částky platné v průběhu dvou let před datem úmrtí pojištěného a kapitálové hodnoty pojištění ve výši stanovené k datu oznámení pojistné události pojistiteli.

1.5. V případě, že smrt pojištěného není pojistnou událostí, vyplatí pojistitel oprávněné osobě část kapitálové hodnoty stanovenou podle pojistně technických zásad pojistitele k datu, kdy se o smrti dozvěděl. Není-li pojištěný zároveň pojistníkem, bude tato částka vyplacena pojistníkovi.“

V Pojistné smlouvě si Navrhovatel sjednal pojistnou částku pro případ smrti ve výši 10.000 Kč, rozsah pojistného plnění doplňuje článek 2 bod 1 Doplnkových pojistných podmínek tak, že v případě dožití Navrhovatel obdrží kapitálovou hodnotu pojištění a v případě smrti obdrží oprávněná osoba kapitálovou hodnotu pojištění a 10.000 Kč. Pojistné plnění je tedy přímo vázáno na kapitálovou hodnotu pojištění.

Kapitálovou hodnotu definuje bod 2.5. Doplnkových pojistných podmínek takto: „*Kapitálovou hodnotou se rozumí aktuální hodnota pojištění a člení se na kapitálovou hodnotu s garantovanou technickou úrokovou mírou a kapitálovou hodnotu negarantovanou. Kapitálová hodnota se snižuje k 1. dni každého zúčtovacího období o rizikové pojistné za základní pojištění, počáteční a správní náklady a poplatky. Kapitálová hodnota se zvyšuje o zaplacené pojistné. Kapitálová hodnota se může měnit s ohledem na vývoj cen podílových jednotek jednotlivých vnitřních fondů. Dále se kapitálová hodnota může snižovat o mimořádné výběry. ....*“

Pojem „*kapitálová hodnota pojištění*“ je sám o sobě určitý bez ohledu na to, zda Instituce snižovala bez platného právního důvodu kapitálovou hodnotu pojištění. Pojistná smlouva je smlouvou o investičním životním pojištění, pro které je typické, že část pojistného je investována do fondů, a pojistitel jakkoliv negarantuje výnos fondu, který může být i záporný, tudíž výši pojistného plnění při dožití a též při smrti nemůže předem stanovit. Finanční arbitr tedy považuje pojistné plnění za sjednané dostatečně určitě.

K přenosu pojistného rizika, finanční arbitr argumentuje, že Instituce na sebe převzala pojistné riziko výplaty částky 10.000 Kč v případě smrti Navrhovatele. Instituce tak na sebe převzala riziko v části pojištění pro případ smrti. Investiční životní pojištění je kombinovaný produkt pojištění a investice, z logiky tohoto produktu tedy postačí, převzala-li Instituce pojistné riziko pouze v části produktu.

V Pojistné smlouvě je sjednáno „*[c]elkové lhůtní pojistné za základní pojištění a za pojištění s ním sjednaná 2500 Kč*“, dále je zaškrtnuta možnost „*[p]ojistník je povinen pojistné platit měsíčně.*“ Finanční arbitr pojistné považuje za určitě ujednané ve smyslu § 4 odst. 1 písm. e) zákona o pojistné smlouvě.

Finanční arbitr tak uzavírá, že neshledal neplatnost některé z podstatných náležitostí Pojistné smlouvy.

5.4.5. Posouzení platnosti Pojistné smlouvy jako celku

Finanční arbitr shledal neplatnost ujednání o počátečních, správních nákladech a rizikovém pojistném.

Podle § 41 starého občanského zákoníku platí, že „*[v]ztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.*“

K částečné neplatnosti právního úkonu finanční arbitr odkazuje na ustálený přístup Nejvyššího soudu, vyjádřený např. v rozhodnutí ze dne 31.10.2013, sp. zn. 33 Cdo 1867/2012: „*oddělitelnost části právního úkonu od ostatního jeho obsahu je třeba vždy dovodit výkladem z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo (§ 35 obč. zák.). Neoddělitelnost je tak třeba chápat ve smyslu obsahovém nikoliv reálné neoddělitelnosti; podle zásady favor negotii je pak třeba dávat přednost přístupu, který jinak zachovává ostatní části smlouvy (v projednávaném případě dohodu žalobkyně a žalované o provizi ve výši 5% z kupní ceny od 7.073.820,- Kč do 7.527.269,- Kč a ve výši 6% z kupní ceny 7.527.270,- Kč).*“

Při posuzování věci z pohledu oddělitelnosti právního úkonu vyšel finanční arbitr ze zákonné definice pojistné smlouvy uvedené v § 2 zákona o pojistné smlouvě, že „*[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.*“

Rozhodný je tedy závazek pojistníka platit pojistné a tomu odpovídá závazek pojistitele vyplatit pojistné plnění.

Vůle Instituce vyplatit pojistné plnění v kapitálové hodnotě snížené o náklady a rizikové pojistné byla zásadní při uzavírání Pojistné smlouvy. Finanční arbitr nezjistil, že by cílem, se kterým uzavřela Instituce Pojistnou smlouvu, nebylo poskytnout sjednaný pojistný produkt a nebylo současně realizovat vlastní ekonomickou činnost, nicméně neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném tento účel narušuje a finanční arbitr z toho dovozuje, že Instituce by bez nákladů a rizikového pojistného Pojistnou smlouvu neuzavřela, protože by poskytovala pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Neplatná ujednání o počátečních, správních nákladech a rizikovém pojistném, nejsou proto ve smyslu § 41 starého občanského zákoníku oddělitelná od ostatních ujednání pojistných podmínek a Pojistná smlouva je tudíž neplatná jako celek.

Protože finanční arbitr shledal neplatnost Pojistné smlouvy pro neurčitost nákladové struktury, již dále nezkoumal tvrzené vady předmluvní fáze a neopatřoval opakovaně podklady o účtovaných nákladech, když jejich zjištění by již nijak neovlivnilo rozhodnutí. Finanční arbitr nezjišťoval ani informace ke kampani „Takové lepší spoření“, když Navrhovatel nijak nekonkretizoval, zda byl v rámci dané kampaně osloven a kým, jaké informace mu byly v rámci této kampaně předány, jaké konkrétní informace by měl finanční arbitr zjišťovat, a co by tyto informace měly prokazovat.

K požadavku Navrhovatele, aby finanční arbitr Navrhovatelem kvalifikovaný nárok na vydání bezdůvodného obohacení z důvodu neplatnosti smlouvy posoudil i jako nárok na náhradu škody, finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 643/2000, které potvrzuje, že „[p]rávní kvalifikace nároku žalobcem není pro soud závazná, neboť právní posouzení věci podle předpisů hmotného práva náleží soudu.“ Finanční arbitr posoudil nárok Navrhovatele a shledal, že se jedná o nárok na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy.

5.5. Vydání bezdůvodného obohacení a námitka promlčení

Podle § 451 odst. 1 starého občanského zákoníku platí, že *[k]do se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat.*“ Podle odst. 2 je bezdůvodným obohacením *„majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“*

Podle § 457 starého občanského zákoníku dále platí, že *„[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.“*

Instituce se v tomto případě na úkor Navrhovatele bezdůvodně obohatila přijatým pojistným z neplatné Pojistné smlouvy. Navrhovatel se na úkor Instituce neobohatil žádným plněním (finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel učinil mimořádný výběr nebo přijal od Instituce odkupné).

Instituce vznesla v řízení před finančním arbitrem námitku promlčení pro vydání bezdůvodného obohacení pro případ neplatnosti Pojistné smlouvy. Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel k finančnímu arbitrovi dne 7. 11. 2016. Podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem se podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 112 starého občanského zákoníku staví promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku dvouletá, když platí, že *„[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.“*

Objektivní promlčecí doba je podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá resp. desetiletá při úmyslném bezdůvodném obohacení, když platí, že *„[n]ejpozději se právo*

na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.“

Pokud jde o vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby, pak odkazuje finanční arbitr na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu, že „[v]e vzájemném vztahu subjektivní a objektivní promlčecí doby se právo promlčí uplynutím jedné z nich i tehdy, běží-li ještě druhá promlčecí doba“ (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).

Stran počátku běhu subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení Nejvyšší soud konstantně dovozuje, že „[z] hlediska posouzení počátku běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby podle § 107 odst. 1 obč. zák. je tedy rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Jinak řečeno, pro začátek běhu subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení se vyžaduje skutečná (prokázaná) a nikoli jen předpokládaná vědomost oprávněného. K tomu dochází tehdy, kdy oprávněný zjistí takové skutkové okolnosti, které mu umožní uplatnit jeho právo žalobou u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je pak rozhodující subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí takové okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná.“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005).

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil dřívější vědomost Navrhovatele o vzniku bezdůvodného obohacení než k měsíci prosinci 2015. Navrhovatel v řízení předložil dopis, který mu Instituce adresovala a který datovala ke dni 17. 12. 2015, jehož součástí byly informace k Pojistné smlouvě jako aktuální výše kapitálové hodnoty garantované a negarantované, výše nesplacených počátečních nákladů a aktuální výše odkupného. Na základě tohoto dopisu si Navrhovatel mohl učinit představu o výši bezdůvodného obohacení Instituce a podat žalobu na Instituci. Finanční arbitr odmítá tvrzení Instituce, že Navrhovatel o všech relevantních skutkových okolnostech týkajících se práva na vydání bezdůvodného obohacení věděl již od uzavření Pojistné smlouvy, když ze smluvní dokumentace nevyplynou žádné konkrétní informace o nákladech.

Jelikož od prosince roku 2015, tedy od okamžiku počátku plynutí subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení neuplynula do zahájení řízení před finančním arbitrem doba dvou let, použije se pro posouzení promlčení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení objektivní tříletá lhůta, což znamená, že mezní datum rozhodné pro promlčení vydání bezdůvodného obohacení je den 7. 11. 2013, tj. tři roky před podáním návrhu k finančnímu arbitrovi dne 7. 11. 2016. Objektivní promlčecí doba začala běžet faktickým zaplacením každého pojistného. Pojistné, které Navrhovatel zaplatil před datem 7. 11. 2013 je promlčené, pojistné zaplacené po tomto datu je z hlediska vydání bezdůvodného obohacení nepromlčené.

Pokud by se Instituce měla bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele úmyslně, počítala by se místo objektivní tříleté promlčecí lhůty promlčecí lhůta desetiletá. Otázku prokazování úmyslu u bezdůvodného obohacení řešil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, ve kterém vyslovil závěr, že „nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování Nejvyšší soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze

akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána.“

O úmyslné bezdůvodné obohacení na straně Instituce by tedy šlo v případě, že by věděla nebo byla alespoň srozuměna s tím, že přijímáním běžného pojistného od Navrhovatele se bezdůvodně obohacuje. Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Instituce nebyla přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy, nebo že by Instituce měla úmysl (ať přímý či nepřímý) bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Finanční arbitr nezjistil, že by Instituce nebyla připravena plnit v případě pojistné události, Instituce současně prováděla změny v Pojistné smlouvě na žádost Navrhovatele (snížení lhůtního pojistného). Finanční arbitr nemůže pro posouzení promlčení v tomto případě desetiletou promlčecí dobu použít.

K námitce promlčení v rozporu s dobrými mravy Nejvyšší soud judikoval ve svém rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, že *„[u]platnění námitky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“.*

Z předložených podkladů finanční arbitr nezjistil, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele došlo vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení.

Jestliže Navrhovatel k rozporu námitky promlčení argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistnou smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námitky promlčení s dobrými mravy.

K argumentaci Navrhovatele, že Instituce sjednala s Navrhovatelem „úmyslně“ neplatnou smlouvu a neinformovala Navrhovatele o poplatcích, odkazuje finanční arbitr na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, které potvrzují, že skutkové závěry o vědomosti Instituce, že přijímá plnění, které jí po právu nenáleží, a bezdůvodně se tak obohacuje na úkor Navrhovatele, by musely vyplývat ze shromážděných podkladů, přičemž ze spisového materiálu tato vědomost Instituce nevyplývá.

Finanční arbitr musí dále odmítnout jako nedůvodnou i námitku Navrhovatele, že úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele lze dovodit v souvislosti s úředním sdělením České národní banky ze dne 2. 5. 2012 publikovaném dne 14. 5. 2012, když vydané úřední sdělení není způsobilé jakkoli prokázat úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Jak již finanční arbitr vysvětlil výše, úmyslné jednání by muselo být v konkrétním vztahu Navrhovatele s Institucí v řízení prokázáno, nelze jej pouze dovozovat, a to ani na základě úředních sdělení České národní banky.

Zákonodárce včlenil do starého občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z neplatné pojistné smlouvy není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany vzájemně

plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení práv.

Nelze opomenout, že Navrhovatel je tou stranou, která se dovolává neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil, že by Instituce vznesla námitku promlčení za jiným účelem, než jako obranu proti uplatněnému nároku.

Protože finanční arbitr posoudil námitku promlčení, kterou vznesla Instituce, jako důvodnou, zabýval se pouze tím, jaká částka byla na pojistném na životní pojištění z Pojistné smlouvy hrazena po dni 7. 11. 2013. Z výpisu plateb pojistného předloženého Navrhovatelem zjistil finanční arbitr, že Navrhovatel uhradil Instituci v období ode dne 7. 11. 2013 do dne 16. 11. 2015 (poslední doložená platba pojistného) celkem na pojistném částku 14.500 Kč (1 platba ve výši 2.500 Kč a 24 plateb ve výši 500 Kč), kterou je Instituce povinna Navrhovateli jako bezdůvodné obohacení z neplatné Pojistné smlouvy vydat.

5.6. Úroky z prodlení

Podle § 517 odst. 2 starého občanského zákoníku platí, že „*[j]de-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení, není-li podle tohoto zákona povinen platit poplatek z prodlení; výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis*“.

Právo požadovat úroky z prodlení vyplývá přímo ze zákona a jediným předpokladem, který pro vznik tohoto práva starý občanský zákoník v § 517 odst. 1 vyžaduje, je, aby byl dlužník s plněním svého dluhu v prodlení, protože platí, že „*[d]lužník, který svůj dluh řádně a včas nesplní, je v prodlení. [.....]*“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99, dovodil, že „*[b]ezdůvodné obohacení tedy představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal. Jestliže tento dluh (povinnost vydat bezdůvodné obohacení) nespočívá v povinnosti vydat věc, nýbrž v povinnosti platební, je nepochybné, že jde o dluh peněžitý, s jehož řádným a včasným nesplněním spojuje ustanovení § 517 obč. zák. nepříznivý důsledek vzniku prodlení na straně dlužníka s právem věřitele požadovat vedle plnění i úroky z prodlení.*“

K otázce splatnosti bezdůvodného obohacení zaujímá Nejvyšší soud konstantní stanovisko, že „*bezdůvodné obohacení představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal, přičemž bezdůvodné obohacení patří mezi nároky, u nichž není zákonnou úpravou stanovena splatnost pohledávek vzniklých z tohoto právního titulu, doba plnění je u nich obvykle vázána na výzvu věřitele podle § 563 obč. zák., teprve výzvou k plnění se dluh stává splatným a dlužník je povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán.*“ (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4260/2009).

Finanční arbitr zjistil, že výzvu k vydání bezdůvodného obohacení z Pojistné smlouvy ve smyslu § 563 starého občanského zákoníku učinil Navrhovatel v okamžiku, kdy přípisem datovaným ke dni 26. 7. 2016 vyzval Instituci k nápravě a žádal „*vydání bezdůvodného obohacení ve výši 49.500,- Kč na účet č. ■ a dále zaplacení nákladů právního zastoupení ve výši 6.800,- Kč na účet právního zástupce č. ú. ■, to vše do 30 ti dnů od doručení tohoto podání.*“

Finanční arbitr podle razítka Instituce na žádosti Navrhovatele předložené Institucí zjistil, že tato výzva byla Instituci doručena dne 27. 7. 2016. Instituce na výzvu Navrhovatele odpověděla přípisem ze dne 26. 8. 2016, ve kterém nabídla Navrhovateli vyplatit částku 25.405 Kč a náklady právního zastoupení ve výši 5.905 Kč. Navrhovatel nabídku Instituce na smírné vyřešení sporu odmítl.

Podle § 522 starého občanského zákoníku platí, že „*[v]ěřitel je v prodlení, jestliže nepřijal řádně nabídnuté plnění nebo neposkytl v době plnění součinnost potřebnou ke splnění*

dluhu. V takových případech je věřitel zejména povinen nahradit dlužníkovi náklady, které mu tím vznikly. Dále na něj přechází nebezpečí nahodilé zkázy věci. Kromě toho je dlužník oprávněn žádat od věřitele náhradu jiných škod způsobených mu prodlením, lze-li věřiteli přičítat zavinění.“

Podle § 523 starého občanského zákoníku platí, že „[z]a dobu věřitelova prodlení není dlužník povinen platit úroky.“

Finanční arbitr má tedy za to, že Navrhovateli nepřísluší úroky z prodlení z částky 14.500 Kč, kterou mu finanční arbitr přiznává nálezem, protože tuto částku mohl obdržet již v srpnu roku 2016, kdyby Instituci poskytl součinnost.

5.7. Návrh na určení vs. návrh na plnění

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že „[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou - při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“

Rovněž v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013, Nejvyšší soud dovodil, že „[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků.“

Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu /práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení“.

Navrhovatel tvrdí, že má naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy, protože „*uplatňoval v souvislosti s Pojistnou smlouvou daňové zvýhodnění a v případě, že by byla Pojistná smlouva neplatná, musel by vůči finančnímu správci učinit adekvátní kroky – formálně i materiálně odlišné od postupu, který vůči správci daně uplatňuje v případě předčasného zániku pojištění*“. Navrhovatel však neprokázal, že by si v průběhu trvání pojištění snižoval daňový základ v souvislosti s hrazením pojistného a v jaké výši, ani nedoložil, že by si v souladu s § 15 odst. 6 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“), navýšil ve zdaňovacím období za rok 2016 (rok, ve kterém došlo k předčasnému ukončení pojištění) příjem podle § 10 zákona o daních z příjmů o částky, o které si jako poplatník v uplynulých 10 letech (resp. v období trvání pojištění sjednaného Pojistnou smlouvou) snižoval základ daně z důvodu zaplaceného pojistného.

Protože samotný návrh na plnění v posuzovaném případě řeší celý obsah a dosah sporného vztahu (vydání bezdůvodného obohacení získaného za období trvání smluvního vztahu), neboť pojištění založené Pojistnou smlouvou skončilo a smluvní strany z ní nejsou navzájem zavázány, např. k placení pojistného a plnění v případě pojistné události, má finanční arbitr za to, že není dán právní zájem na tom, aby finanční arbitr určil ve výroku Nálezu, že Pojistná smlouva je neplatná. Otázka určení neplatnosti Pojistné smlouvy je v posuzovaném případě pouze předběžnou otázkou, která je z odůvodnění rozhodnutí finančního arbitra patrná.

6 K výrokům nálezů

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a po jejich právním posouzení zjistil, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná, protože jsou neplatná ujednání o počátečních, správních nákladech a o rizikovém pojistném, která jsou neoddělitelná od dalších ujednání Pojistné smlouvy. Navrhovatel však nedoložil svůj naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy, resp. že je požadované určení nezbytné pro uplatnění jeho práv.

Finanční arbitr shledal, že se Instrukce z neplatné Pojistné smlouvy bezdůvodně obohatila a po zohlednění námítky promlčení, kterou Instrukce důvodně vynesla, rozhodl výrokem I. tohoto nálezů o tom, že je Instrukce povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 14.500 Kč. Ve zbývající části finanční arbitr návrh Navrhovatele výrokem II. zamítl.

Podle § 17a zákona o finančním arbitrovi platí, že „*[v] nálezů, jímž arbitr vyhovuje, byť i jen zčásti, návrhu navrhovatele, uloží současně instituci povinnost zaplatit sankci ve výši 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezů povinna zaplatit navrhovateli, nejméně však 15 000 Kč. Zaplacení 15 000 Kč uloží i v případech, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Sankce je příjmem státního rozpočtu.*“ V tomto případě je Instrukce povinna zaplatit sankci ve výši 15.000 Kč, protože 10 % z částky, kterou finanční arbitr Navrhovateli přiznal, nepřekračuje minimální sazbu sankce podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši

15.000 Kč. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku III. tohoto nálezu.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrocih tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce 28eggh
Instituce – datová schránka v93dkf5

